

Anarhismul și violența

Errico Malatesta

1894

Cu toții știm că anarhismul se opune oricărui tip de violență. Principalul punct al Anarhismului e înlăturarea violenței din relațiile umane. E viața bazată pe libertatea individului, fără intervenția jandarmeriei. Din acest motiv suntem inamicii capitalismului care depinde de protecția jandarmeriei ca să oblige muncitorii să se lase exploatați – sau chiar să rămână inactivi și să flămânzească atunci când nu e în interesul patronilor să-i exploateze. Așadar suntem inamicii Statului, care e organizarea coercitivă, violentă a societății.

Dar dacă un om de onoare declară că este stupid și barbar să argumenteze cu un băț în mână; că e nedrept și rău a obliga o persoană să se supună voinței alteia sub amenințarea unei arme, putem cumva să deducem rezonabil că acest domn intenționează să se lase bătut și să se supună voinței altuia fără a recurge la mijloace mai extreme pentru a se apăra? Violența este justificată doar atunci când este necesar să te aperi pe tine și pe alții față de violență. Când necesitatea încetează apare crima. Sclavul este întotdeauna într-o stare legitimă de apărare și, în consecință, violența sa împotriva patronului, împotriva asupritorului, este mereu justificată din punct de vedere moral și trebuie controlată doar de considerații cum ar fi faptul că, din efortul și suferințele umane, se săvârșește cea mai bună utilizare economică. Există și anumiți alți oameni, partide și școli de gândire care sunt sincer motivate de bunăstarea generală ca și cei mai buni dintre noi. Dar ce diferențiază anarhiștii de toți ceilalți este oroarea ce o simt față de violența din relațiile umane. Dar atunci se poate întreba de ce anarhiștii în lupta prezentă (împotriva fascismului) pledează și folosesc violența când e în contradicție cu obiectivele lor declarate? Atât de mult încât mulți critici, unii cu bună-credință și mulți cu rea-credință, au ajuns să creadă că o caracteristică distinctivă a Anarhismului este, de fapt, violența.

Întrebarea poate părea jenantă, dar se poate răspunde în câteva cuvinte. Pentru ca două persoane să trăiască în pace, ambele trebuie să dorească pacea; dacă una din ele insistă cu privire la utilizarea forței pentru a obliga cealaltă persoană să muncească și să slujească pentru ea, atunci aceasta, dacă dorește să-și păstreze demnitatea ca om, să fie redusă la abjecta sclavie, va fi obligată, în ciuda iubirii păcii, să reziste forței cu mijloace adecvate. În ultimă analiză, lupta împotriva guvernului este materială, fizică. Guvernele fac legea. Așadar, acestea trebuie să dispună de forțe materiale (polițe și armată) pentru a impune legea, altfel doar cei ce doresc ar respecta-o și nu ar mai fi lege ci o simplă serie de sugestii pe care cu toții ar fi liberi să o accepte sau să o respingă. Cu toate acestea, guvernele au această putere și o folosesc prin lege, pentru a o consolida precum pentru a servi interesele claselor dominante, prim oprimarea și exploatarea muncitorilor.

Conflictul poate fi activ sau latent, dar există întotdeauna din moment ce guvernul nu acordă atenție nemulțumirii și rezistenței populare decât când se confruntă cu pericolul insurecției. Când oamenii se supun blând legii, sau când protestele lor sunt anemice și limitate la cuvinte, guvernul studiază propriile sale interese și ignoră nevoiile oamenilor; când protestele sunt vi, insistente, amenințătoare, guvernul recurge la represiune, depinzând dacă e mai mult sau mai puțin înțelegător. Dar mereu ne întoarcem la insurecție, fiindcă dacă guvernul închide calea, oamenii sfârșesc prin a se revolta; iar dacă guvernul deschide calea, atunci oamenii prind încredere și fac cerințe tot mai mari până când lupta violentă se săvârșește datorită incompatibilității între libertate și autoritate. Prin urmare, e nevoie de pregătire, morală și materială, astfel încât atunci când aceasta se întâmplă, poporul să câștige. Această revoluție trebuie să fie din necesitate violentă, chiar dacă violența în sine e un rău. Trebuie să fie violentă pentru că o violență tranzitorie, revoluționară, e singura cale pentru a pune capăt unei violențe mult mai mari, permanente, care menține majoritatea oamenilor în servitute. Burghezia nu își va permite să fie expropriată fără luptă și va fi întotdeauna necesar să se recurgă la lovitura de grație, la încălcarea ordinii legale prin mijloace ilegale. Și noi suntem profund nemulțumiți de această nevoie a luptii violente. Noi, cei care predicăm iubirea și care ne luptăm pentru a crea o societate în care înțelegerea și iubirea sunt posibile în rândul oamenilor, suferim mai mult ca oricine de nevoia cu care ne confruntăm pentru a ne apăra prin violență împotriva violenței claselor conducătoare. Totuși, a respinge o violență liberatoare, când aceasta este unica cale pentru a pune capăt suferințelor și măcelului sălbatic care chinuie oamenii, ar fi să acceptăm contradicțiile de clasă pe care le compătimim și relele care le provoacă.

Noi nu impunem nimic prin forță și nici nu dorim să ne supunem unei impuneri violente. Intenționăm să folosim forța împotriva guvernului, fiindcă prin forță suntem menținuți subjugăți de către guvern. Intenționăm să expropriem deținătorii de proprietate fiindcă prin forță aceștia rețin materiile prime și bogăția, care e fructul muncii umane, folosind forța pentru a ne obliga să muncim în interesul lor. Vom rezista prin forță oricăruia care ar dori să rețină sau să recâștige mijloacele de a-și impune prin forță voința și de a exploata munca altora. Vom rezista în fața oricărei forțe, oricărei „dictaturi” sau „element constitutiv” (comunist sau fascist), care încearcă să se impună asupra maselor în revoltă. Și luptăm împotriva monarhiei cum luptăm împotriva republicii, dacă prin republică se înțelege guvern, indiferent cum ajunge la putere, care face legi și dispune de putere militară și penală pentru a obliga oamenii să se supună. Cu excepția acestor cazuri, în care folosirea forței este justificată ca o apărare împotriva forței, suntem întotdeauna împotriva violenței și auto-determinării.

Am repetat de o mie de ori că eu cred că a nu rezista „activ” în fața răului, în mod adecvat și prin orice mijloc posibil, este, teoretic, absurd fiindcă e în contradicție cu obiectivul de a evita și de a distruge răul, iar practic imoral fiindcă este negarea solidarității umane și a datoriei care decurge din aceasta de a-i apăra pe cei slabi și oprimați. Cred că un regim născut din violență și care continuă să existe prin violență nu poate fi răsturnat decât printr-o corespunzătoare și proporțională violență, de aceea e înșelător și prostesc să ne bazăm pe legalitate când opresorii pot schimba legea pentru a se potrivi propriilor lor obiective. Dar cred că, pentru noi, cei care urmăresc pacea între oameni, justiția și libertatea pentru toți, violența este o necesitate neplăcută, ce trebuie să înceteze când eliberarea este câștigată – adică atunci când apărarea și securitatea nu mai sunt amenințate- altfel devine crimă împotriva umanității și vestitoarea unei noi opresiuni și nedreptate. În principiu ne opunem violenței și din acest motiv dorim ca lupta socială să se desfășoare cât mai uman posibil. Dar asta nu înseamnă că dorim să fie mai puțin determinată, mai puțin aprofundată; într-adevăr considerăm că pe termen lung măsuri pe jumătate vor prelungi lupta pe termen nelimitat, neutralizând-o și încurajând un tip de violență care se dorește a se evita. Nici nu înseamnă că vom limita dreptul la auto-apărare pentru a rezista la atacul actual sau iminent. Pentru noi, cei oprimați sunt întotdeauna într-o stare de legitimă apărare și este deplin justificabil să se revolte fără a aștepta să fie atacați și suntem deplin conștienți că, uneori, atacul e cea mai bună apărare. Răzburarea, ura persistentă, cruzimea față de învinși când aceștia au fost înfrânți, sunt reacții înțelegătoare și pot chiar fi iertate, în mijlocul luptei, în acelea în care demnitatea a fost crunt jignită și în ale căror sentimente adânci au fost revoltate. Dar să aprobăm sentimente anti-umane și să le ridicăm la nivel de principiu, promovându-le ca și o tactică pentru mișcare (cum fac fasciștii), e nefast și contra-revoluționar. Pentru noi, revoluția nu trebuie să însemne înlocuirea unui opresor cu altul, dominația noastră în locul altora. Dorim dezvoltarea materială și spirituală a omului; dispariția oricărei diferențe între învinși și învingători; frăție sinceră între toți oamenii – fără de care istoria își va urma același curs ca în trecut, o alternanță între opresiune și rebeliune, cu costul progresului real și pe termen lung în dezavantajul tuturor, atât al cuceritorilor cât și a cuceriiților. Este foarte clar că violența este necesară pentru a rezista violenței adversarului și că trebuie să o susținem și să ne pregătim pentru aceasta, dacă nu dorim să continue și să se înrăutățească prezenta situație de sclavie în deghizare, în care umanitatea se găsește. Dar violența conține în sine un pericol de a se transforma revoluția într-o luptă brutală fără lumina unui ideal și fără posibilitatea unui rezultat benefic; iar din acest motiv trebuie să insistăm asupra obiectivelor morale ale mișcării și asupra nevoii și datoriei de a limita violența la strictul necesar. Nu spunem că violența e benefică atunci când noi o folosim și dăunătoare când o folosesc alții împotriva noastră. Spunem că violența e atât justificabilă, benefică și „morală”, cât și o datorie când se folosește în auto-apărarea proprie și a celorlalți, împotriva cererilor celor ce cred în violență; este nefastă și „imorală” când servește pentru a încălca libertatea altora... Nu suntem „pacifiști” deoarece pacea nu este posibilă decât când este dorită de ambele părți. Considerăm violența o necesitate și o datorie pentru apărare, dar doar pentru apărare. Și ne referim nu numai la apărarea împotriva atacului direct, brusc, fizic, ci și cea împotriva tuturor instituțiilor care folosesc forța pentru a menține oamenii într-o stare de servitute. Suntem împotriva fascismului și ne-am dori să fie slăbit prin opoziția unei violențe mai mari ca acestuia. Și, mai presus de toate, suntem împotriva guvernului, care

este violența permanentă. Părerea mea este că, dacă violența este justificată chiar dincolo de nevoile de auto-apărare, atunci aceasta este justificată atunci când se utilizează împotriva noastră și nu am avea motiv de protest.

Față de presupusa incapacitate a oamenilor, nu oferim ca soluție să ne punem pe noi înșine în locul vechilor asupritor (ca și Comuniștii sau Socialiștii). Doar libertatea sau lupta pentru libertate poate fi școala pentru libertate. Dar afirmați că pentru a începe o revoluție și a o duce la sfârșit e nevoie de o forță armată. Și cine neagă acest lucru? Dar forța armată, mai degrabă, numeroase grupuri revoluționare armate, vor săvârși un act revoluționar dacă servesc pentru eliberarea oamenilor și prevenirea reapariției unui guvern autoritar. Și vor fi instrumente de reacție și își vor distruge propriile realizări dacă sunt pregătite pentru a fi folosite în impunerea unui anumit tip de organizare socială sau a unui program specific al unui partid. Revoluția fiind, din necesitate, o acțiune violentă, tinde să dezvolte în loc să elimine, spiritul violenței. Dar revoluția concepută de anarhiști e cel mai puțin violentă și caută să împiedice violența de îndată ce nevoia de a o folosi pentru a se opune guvernului și burgheziei încetează. Anarhiștii consideră violența doar ca un mijloc de legitimă apărare; iar dacă în ziua de azi sunt în favoarea violenței este pentru că susțin că sclavii sunt întotdeauna într-o stare de legitimă apărare.

Dar idealul anarhist este pentru o societatea în care factorul violență este liminat, iar idealul lor servește pentru a restrânge, corecta și distruge spiritul de răzbunare pe care revoluția, ca act fizic, ar avea tendința să-l dezvolte. În orice caz, remediul nu va fi niciodată organizarea și consolidarea violenței în mâinile unui guvern sau dictatură, care nu se poate întemeia decât pe forță brută și recunoașterea autorității forțelor de poliție – și a armatei. O eroare, contrar pe aceea făcută de teroriști, amenință mișcarea anarhistă. Parțial ca o reacție față de abuzul violenței din ultimii ani, parțial ca urmare a supraviețuirii ideilor creștine și, mai presus de toate, ca rezultat al predicilor mistice ale lui Tolstoi, care își datorează popularitatea și prestigiul geniului și calităților morale ale autorului lor, anarhiștii au început să privească cu atenție rezistența pasivă, a cărei principii de bază consideră că individul trebuie să se lase pe sine și pe ceilalți să fie persecutați și disprețuiți în loc să facă rău agresorului. Acesta se numește anarhism pasiv. Deoarece unii sunt deranjați de aversiunea mea față de violența inutilă și dăunătoare și care au sugerat să expun tendințele tolstoiste, ma folosesc de ocazie ca să declar că, după părerea mea, această doctrină în aparență sublimă și altruistă, este de fapt negarea instinctului și datoriiilor sociale. Um om, dacă e un foarte bun...creștin, poate suferi orice fel de provocare fără să se apere cu fiecare armă la dispoziția sa și încă rămâne un om moral. Dar în practică, nu ar fi un egoist suprem dacă ar permite ca alții să fie persecutați, chiar și inconștient, fără a depune nici un efort pentru a-i apăra? Dacă, de exemplu, el ar prefera ca o clasă să fie redusă la mizerie cumplită, ca un popor să fie călcat în picioare de către invazor, ca viața sau libertatea acelui om să fie abuzate, decât să învinețească carnea asupritorului? Pot exista cazuri în care rezistența pasivă este o armă eficientă și atunci e în mod evident cea mai bună metodă, din moment ce e economică în termenii suferinței umane. Dar de cele mai multe ori nu e, profesând rezistența pasivă doar pentru a reasigura opresorul de frica rebeliunii și astfel, trădând cauza oprimaților. Este interesant de observat cum atât *teroriștii* cât și *tolstoistii* ajung la rezultate practice foarte similare, fiind ambele tendințe mistice. Cei dintâi nu ar ezita să distrugă jumătate din umanitate atât timp cât ideea va triumfa; cei din urmă ar fi în stare să lase întreaga umanitate să rămână sub jugul mării suferințe decât să violeze un principiu. Pentru mine, aș viola orice principiu din lume pentru a salva un om; care ar fi o chestiune de respectare al principiului, deoarece, în opinia mea, toate principiile morale și sociologice se reduc la acest singur principiu: binele omenirii, binele întregii omeniri.

Biblioteca Anarhistă

Errico Malatesta
Anarhismul și violența
1894

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org